

MEMORIU

Referitor la reluarea activității în unitățile de învățământ în anul școlar 2020-2021

D-nei Monica Anisie, ministrul Educației și Cercetării

D-lui Mihai Sorin Cîmpeanu, președintele Comisiei pentru învățământ, știință, tineret și sport din Camera Deputaților

D-lui Liviu Marian Pop, președintele Comisiei pentru învățământ, știință, tineret și sport din Senat

„Cum arată astăzi școala, așa va arăta mâine țara” (Spiru Haret)

Declarații recente¹ precum și acte deocamdată cu caracter de recomandare venite de la oficiali și instituții publice² ne duc cu gândul la posibilitatea sau chiar la probabilitatea ca data de 14 septembrie 2020 să găsească școlile tot închise, iar educația să se desfășoare, la fel ca în ultimele luni ale anului școlar actual, prin așa-zisa „școală online”.

Prin prezentul memoriu, noi, **organizații de părinți și organizații direct implicate în recuperarea și integrarea școlară și socială a copilului special și de apărare a drepturilor copilului** - în urma experienței din ultimele luni, **solicităm ministerului Educației și Cercetării și Parlamentului României:**

- 1. Redeschiderea unităților de învățământ și stoparea așa-zisei „școli online”.**
- 2. Luarea tuturor măsurilor pentru desfășurarea activității educaționale în școli în condiții de deplină siguranță pentru elevi și pentru profesori.**
- 3. Modificarea cadrului legislativ, în așa fel încât posibilitatea trecerii la „școala online” să fie limitată strict la perioada stării de urgență și cu obligativitatea aplicării ei doar pentru categoriile de copii beneficiari care pot face față acestui sistem de învățare.**

¹ „Monica Anisie: Trebuie să fim pregătiți ca în toamnă să desfășurăm un învățământ online”; <https://www.educatieprivata.ro/stiri/monica-anisie-trebuie-sa-fim-pregatiti-ca-in-toamna-sa-desfaisuram-un-invatamant-online>; „Ludovic Orban, avertisment dur: Școala ar putea fi doar online din toamnă!” <https://www.gandul.ro/?p=19464569>

² Recomandări emise de Institutul Național de Sănătate Publică, mai 2020; <http://www.ms.ro/wp-content/uploads/2020/05/Recomandari-pentru-masurile-de-protectie-care-trebuie-aplicate-pentru-reluarea-activitatilor-in-unitatile-sanitare.pdf>

Cerem exceptarea de la „școala on line” a copiilor cu dizabilități indiferent de context dat fiind specificitatea simptomatologică a acestora.

MOTIVE

I. „Școala online” - un pseudo-act educațional

Folosirea în exces a tehnologiei la vârste timpurii produce dezechilibre la nivelul funcțiilor psihice cu repercusiuni pe tot parcursul vieții. Altfel spus învățământul „on line” nu numai că nu aduce niciun plus educației, el dăunează creierului copilului aflat în plin proces de formare. Niciunul dintre studiile pe care le avem la dispoziție³ nu înregistrează efecte pozitive ale folosirii în exces a tehnologiei asupra procesului de învățământ, iar unele observă chiar o scădere a abilităților cognitive și a nivelului școlar și o creșterea hiperactivității și impulsivității și a comportamentului adictiv.

Lectura pe suport digital este mai lentă și consumă mai multe resurse mentale decât cea pe hârtie, face mai dificil procesul de reamintire ulterioară a textului și conferă o înțelegere mai slabă a textelor, iar multitasking-ul cât și hipertextualitatea pe care le oferă dispozitivele digitale afectează atenția, memorarea, învățarea și performanța școlară.

Elevii care au primit computere personale petrec mai mult timp jucându-se, accesând rețele de socializare sau alte forme de divertisment digital, fără a se înregistra niciun efect pozitiv asupra unui set de rezultate educaționale ca note, rezultate la teste, credite obținute sau prezență.

Considerăm deci că „învățarea” on-line este lipsită de calitate și de eficiența cerute de lege.⁴

Relațiile interumane nu se pot construi la distanță. Prin definiție omul este o ființă socială iar deprivarea de socializare la vârste fragede, când aceste abilități trebuie să se formeze sub îndrumarea unui dascăl, au repercusiuni majore asupra vieții adultului prin lipsa adaptabilității și integrării sale sociale. Prin natura sa, mediul online este ideal pentru comunicarea în scop de schimb de informații. Însă, educația nu înseamnă doar informație, ci și emoție, dialog și construirea unei relații interpersonale pedagog-elev, procesul de predare/însușire presupunând în mod egal evaluarea de către cadrul didactic a întregii personalități și dezvoltări a copilului.

Dezvoltarea socio-emoțională a copilului nu se poate face în context „on line”. Cele mai dezvoltate state din lume, cu un nivel etalon în educație (vezi Finlanda, Suedia) folosesc sistemul de educație clasică dar individualizată pe abilitățile copilului de la vârste fragede și nu au întrerupt școala nici pe perioada pandemiei, conștienți fiind de importanța continuității și consecvenței educației.

³ Patru studii despre efectele computerului asupra procesului de învățare (rezumat), <http://darulsunetului.ro/2020/06/30/patru-studii-efectele-computerului-asupra-procesului-de-invatare-rezumat/>; Bailey, 1999, Spencer, 2006; Wastlund, Reinkikka, Norlander & Archer 2005; Mangen. A, Walgermo, B.R., & Brønneck, K. 2013; Poldrak & Phoerbe, 2007; Lin & Lee 2009; Ackerman & Goldsmith, 2011.

⁴ Art. 2(3) și art. 4 lit. f din legea Educației naționale nr. 1/2011.

Pentru a construi o înțelegere profundă, conceptuală, și o gândire superioară este nevoie de interacțiuni intensive între profesori și elevi, iar tehnologia uneori distrage de la aceste valoroase legături umane⁵.

II. Utilizarea excesivă a computerului - efecte negative asupra sănătății fizice și psihologice a copiilor

Desocializarea. Școala este destinată să fie o comunitate vie, un mediu de natură să stimuleze competiția sănătoasă între copii și socializarea; înseamnă reguli și comportamente verificate istoric, care modelează prezența persoanei adulte de mai târziu în spațiul public.

Comunicarea exclusiv online cu pedagogii și colegii de școală distruge capacitatea de socializare, interconectează într-un mod extrem de confuz spațiul public cu cel privat, perturbând relațiile interumane construite în sute de generații de civilizație.

Afectarea sănătății fizice și psihice. Prin obligarea lui să stea mai multe ore zilnic cu ochii în ecranul computerului sau al tabletei considerăm că îi este încălcat copilului dreptul la sănătate și integritate fizică și psihică⁶, în special sănătatea creierului în formare și a ochilor.

Studiile și opiniile specialiștilor arată că minorul nu are acuitatea vizuală suficient dezvoltată pentru a putea lucra la computer, de aceea timpul de expunere la ecran nu trebuie să depășească 60 de minute zilnic, până la 12 ani, respectiv 120 de minute zilnic, după 12 ani. Depășirea acestor durate duce la suprasolicitarea digitală a ochilor (sindromul privitului la calculator) și potențial la afecțiuni care vor dura toată viața.⁷

De asemenea, cauzează epuizare (surmenaj) și ineficiență în învățarea efectivă, întrucât computerul, ca și televizorul, constituie un important factor de stres pentru creierul uman: ecranul inhibă activitatea emisferei stângi, a cortexului prefrontal și slăbește comunicarea interemisferică, slăbește activitatea funcțiilor lobului frontal perturbând astfel activitatea acestora (cogniția, memoria de lucru, controlul psihomotoric, atenția, procesarea și înțelegerea limbajului, organizarea

⁵ OECD (2015), *Students, Computers and Learning: Making the Connection*, PISA, OECD Publishing

⁶ Art. 22 (1) din Constituție; art. 58(1) Cod Civil; în special art. 46(1) din legea nr. 272/2004: „Copilul are dreptul la cea mai bună stare de sănătate ce o poate atinge”.

⁷ „Conform mai multor cercetari efectuate de catre OMS dar si de numeroase institute de cercetare americana si din Europa s-a ajuns la concluzia ca un maxim admis ca si interval orar de folosire a tuturor acestor gadget-uri de catre copii pentru a nu le dauna, ar fi: intre 2-6 ani – o jumătate de ora pe zi, intre 6-12 ani de o ora pe zi, iar intre 12-18 ani de maxim 2 ore pe zi, aceasta insemnand utilizarea tuturor gadget-urilor, adica atat telefon cumulat cu laptop, tableta sau smart-watch.” http://m.sfatulmedicului.ro/Cresterea-si-dezvoltarea-copiilor/folosirea-gadget-urilor-de-catre-copiii-mici_15266; „Potrivit unei statistici recente, 20% dintre copii ar trebui dusi de urgenta la oftalmolog. Specialistii spun ca parintii ar trebui sa limiteze accesul celor mici la tablete ori telefoane mobile pana la cel mult o ora pe zi. In caz contrar, copiii pot dezvolta afecțiuni ale ochilor care ii vor urmari apoi toata viata”, <https://stirileprotv.ro/stiri/sanatate/ce-se-intampla-daca-iti-lasi-copiii-mai-multe-ore-pe-zi-cu-ochii-in-telefon-sau-tableta-avertismentele-medicilor-oftalmologi.html>; <https://www.eva.ro/sanatate/oftalmologie/copiii-si-sindromul-privitului-la-computer-articol-15468.html>

etc).⁸ Școala on line vine în contrapondere cu recomandările specialiștilor. Cei mai mulți părinții responsabili de sănătatea copiilor lor sub îndrumarea specialiștilor (neurologilor, psihologilor, psihiatrilor) încearcă din răspuțeri să limiteze accesul copiilor la telefoane, tablete și laptopuri, care îi țin prizonieri în lumea virtuală pentru că (tot potrivit specialiștilor) folosirea acestora în exces face provoacă modificări ale funcțiilor creierului. Neurologii și psihologii avertizează că folosirea regulat și în exces a tehnologiei la vârste specifice de dezvoltare a creierului provoacă dependență iar dependența de tehnologie se poate transforma mai târziu în ceva mult mai grav⁹.

III. Încălcarea egalității de șanse

Prin sistemul on-line de „învățare” se săvârșește o discriminare multidirecțională: mulți copii, în special în mediul rural, nu au acces la internet; în multe familii sunt mai mulți copii și prin urmare ar trebui dispozitive pentru fiecare, precum și camere distincte de lucru pentru ca fiecare copil să își desfășoare adecvat activitatea, ceea ce este irealizabil în mod practic.

„Educația online” presupune o discriminare generalizată față de copiii vulnerabili, din medii defavorizate. Conform organizației „Salvați Copiii”, peste 40% dintre copiii vulnerabili nu au beneficiat de educația online în perioada stării de urgență¹⁰. În plus, imposibilitatea de a participa fizic la programele socio-educative unde, pe lângă îndrumare pedagogică și sprijin psihonoțional constant, primesc și o masă caldă, i-a expus o dată în plus marginalizării sociale și problemelor care derivă din aceasta.

Pe baza acestui sistem discriminatoriu de desfășurare a activității în care unii elevi ar putea participa cu succes la activitate, iar alții nu - însă nu din cauza lipsei de cunoștințe intelectuale, ci din cauza tehnologiei - ierarhia între elevi se va stabili nu pe un temei obiectiv, ci pe baza accesului la tehnologie, încălcând principiul egalității de șanse¹¹.

Din cauza lipsei sale de maturitate, copilul trebuie supravegheat de un adult mai ales atunci când are activități în medii potențial periculoase, precum cel online. Prelungirea „școlii online” ar necesita existența permanentă în gospodărie a unui adult supraveghetor. Nu în multe familii există o asemenea opțiune, iar în cazul familiilor monoparentale, și așa dezavantajate și dependente financiar de unicul părinte, situația poate deveni de-a dreptul dramatică.

⁸ Virgiliu Gheorghe, Nicoleta Criveanu, Andrei Drăgulescu – *Efectele micului ecran asupra minții copilului*. București, Prodromos, 2007.

⁹ „Se creează un centru de dependență în profunzimea creierului, e ca o prăjiturică ce îi solicită creierului o mică placere. Îți dă o stare de plutire, în care te simți mai îndemnantic, te simți mai bine”. „Tehnologia afectează creierul copiilor. Părinții sunt îndemnați să limiteze accesul la telefoane și tablete, mai ales în vacanță”, http://stiri.tvr.ro/tehnologia-afecteaza-creierul-copiilor-parintii-sunt-indemnati-sa-limiteze-accesul-la-telefoane-si-tablete-mai-ales-in-vacanta_847652.html

¹⁰ „Pandemia NU a dat DOAR sistemul de EDUCAȚIE peste cap, ci A LIMITAT și accesul copiilor vulnerabili la medicamente – STUDIU”, https://www.stiripesurse.ro/pandemia-nu-a-dat-doar-sistemul-de-educatie-peste-cap-ci-a-limitat-si-accesul-copiilor-vulnerabili_1463641.html

¹¹ Consacrat constituțional, ca și de art.3(1) lit. j din legea Educației naționale nr. 1/2011.

Acestor copii li se alătură copiii cu dizabilități psihice și fizice care din cauza specificității simptomatologiei nu vor putea accesa învățământul on line. Hiperactivitatea, problemele de atenție și concentrare, stereotipiile comportamentale, problemele de coordonare psihomotrică, lipsa abilităților de abstractizare sunt toate provocări pe care educația online - menită se le îmbunătățească - le va înrăutăți. Lipsa socializării copiilor cu autism care prin diagnostic înregistrează handicap la acest capitol va face ca acești copii să nu fie integrabili ulterior ca adult încalcându-le încă o dată drepturile la integrare școlară și socială.

IV. Efecte negative suplimentare asupra copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES)

În ultimii ani a crescut numărul de copii cu CES încadrați în școli de masă iar sistemul de educație românesc încearcă, în mod corect, să preia abordarea de la nivel european, care se focalizează pe incluziune. În această abordare, accentul este pus nu doar pe învățarea împreună ci și pe înlăturarea barierelor de atitudine dar și de mediu, din calea participării efective în procesul educațional a copiilor cu cerințe speciale, în condiții de egalitate cu ceilalți elevi.

Prin „învățământul online” barierele de mediu (fizice) nu doar că nu mai sunt îndepărtate, ci revin amplificate și se adaugă la intensitatea afectării funcționale și la limitările de activitate ale copilului, căruia îi este astfel îngreunat suplimentar accesul la educație. Cu titlu de exemplu, copilul cu dizabilități auditive sau vizuale nu poate sau poate foarte greu să interacționeze cu procesul educațional prin intermediul unui dispozitiv tehnic cu limite clare chiar și pentru copilul tipic în ce privește acuratețea sunetului, spațialitatea, câmpul vizual, calitatea conexiunii la internet etc.

Ca atare, dreptul la educație incluzivă și de calitate¹² al copiilor cu CES încadrați în școlile de masă este grav afectat de „educația online”.

O situație încă mai grea este cea a școlilor speciale, mai ales a celor destinate elevilor cu deficiențe grave, severe, profunde sau asociate, unde organizarea online a procesului de educare/evaluare este adesea imposibilă.

V. Profesorii – abandonați în haos și incertitudine

În aceste luni de criză sanitară Ministerul Educației nu a putut rezolva niciuna dintre problemele ivite în sistemul de învățământ, nici măcar pe cele tehnice, și nu oferă nicio garanție că din toamnă situația s-ar schimba în bine, dacă totuși intenționează să continue cu așa-zisa școală online.

Profesorii, la fel ca și elevii, au fost lăsați de izbeliște și au trebuit să se descurce singuri, în incertitudine și haos.

¹² v. Declarația de la Salamanca, adoptată de UNESCO în 1994; Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2006) astfel cum sunt acestea transpuse în dreptul intern; art. 2(3) și art. 3(1) lit. j din legea Educației naționale nr. 1/2011; Ordinele ministrului Educației nr. 5573/2011, 5574/2011 și 6134/2016.

Ministerul Educației nu are și nu dă semne că ar avea intenția să creeze o platformă securizată pentru găzduirea orelor de curs online și care să asigure totodată integritatea utilizatorilor. Utilizarea serviciilor gratuite, care au vulnerabilități cunoscute, a creat confuzie în rândul elevilor și al profesorilor și a dus în multe cazuri la abuzuri care au compromis actul educațional.

Internetul abundă în înregistrări în care profesorii sunt umiliți, batjocoriți și înjurați de derbedei care abuzează sistemele informatice. Cităm din mărturia unui profesor: „maneale cu versuri perverse, miștocăreli ieftine, urlete cu invective grosiere, iar la toată această mizerie la care este supus dascălul care-și făcea meseria sunt supuși și ceilalți copii nevinovați din clasă. Au pățit-o colege de-ale mele care s-au pomenit brusc expuse pe net în filmulețe cu mii de vizionări. Poliția a ridicat din umeri, pe motiv că nu s-au mai confruntat cu așa ceva până acum.”

Există zeci de astfel de cazuri de profesori expuși în acest mod umilitor, iar Ministerul Educației nu își protejează salariații, ci doar încurajează comoditatea.

În condițiile în care s-ar prelungi și la toamnă această formă de predare, problemele nu se pot decât agrava.

VI. Cadrul legislativ permisiv la abuz; au fost emise deja acte normative nelegale

Posibil cel mai îngrijorător aspect al actualei situații este acela că recente modificări legislative adoptate în viteză, în scopul de a conferi temei legal „școlii online”, respectiv amendarea legii nr. 1/2011 a Educației naționale și prevederi ale legii nr. 55/2020¹³, permit autorităților administrative să emită reglementări cu exces de putere. Se va putea ajunge, doar prin decizia unor funcționari, la permanentizarea acestei situații alarmante.

Atragem atenția că s-a produs deja o încălcare a legii: la data emiterii sale, Ordinul de ministru prin care se reglementa procesul de predare și evaluare online în învățământul preuniversitar¹⁴ nu avea temei în lege iar, prin felul în care este formulat, deși un act normativ secundar și pentru care nu a existat niciodată o consultare publică, Ordinul instituie prevederi cu caracter general, de o importanță capitală pentru procesul de educație din România. Or, asemenea prevederi nu sunt de competența organelor administrative, ci trebuie reglementate strict prin lege organică¹⁵.

¹³ Art. 39(1) din Legea nr. 55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19: „Începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi și până la eliminarea restricțiilor privind adunările publice de către autoritățile de resort, unitățile de învățământ preuniversitar organizează activități din planurile de învățământ și în mediul online.”

¹⁴ Ordinului M.E.C. nr. 4135/2020 privind aprobarea Instrucțiunii pentru crearea și/sau întărirea capacității sistemului de învățământ preuniversitar prin învățare on-line, împreună cu anexa Instrucțiunea pentru crearea și/sau întărirea capacității sistemului de învățământ preuniversitar prin învățare on-line.

¹⁵ Art. 73(2) lit. n din Constituție.

CONCLUZIE

Din cauza efectelor nedorite asupra sănătății copiilor și a educației, „școala online” nu este în folosul beneficiarilor direcți (elevii) sau al beneficiarilor secundari (familia) ai procesului educațional¹⁶, elevii neprimind o învățatură corespunzătoare.

Copiii noștri sunt afectați, au devenit anxioși și doresc ridicarea restricțiilor ca să-și poată revedea colegii și cadrele didactice, să învețe așa cum s-au obișnuit.

Înțelegem situația dificilă în care ne aflăm, dar nu putem fi de acord cu privarea, practic, de educație a copiilor printr-un sistem la care ar trebui apelat cel mult în mod excepțional, în situația instituirii stării de urgență, în care sunt oricum restrânse anumite drepturi.

Solicităm ministerelor Educației și Sănătății întoarcerea elevilor ÎN școală și LA școală cât mai curând, înainte ca actuala situație să devină de netolerat.

ORGANIZAȚII SEMNATARE

1. Asociația Persoanelor cu Deficiențe de Auz „Darul Sunetului”
Bogdan Stanciu, Președinte
2. Asociația Română de Terapii în Autism și ADHD
Psh. Sanda Gligu, Președinte
3. Alianța Părinților din România
Cristian Filip, Președinte
4. Asociația Familiilor Numeroase din România
Phanzu Nike, Președinte
5. Asociația Națională a Persoanelor cu Deficiențe de Auz „Ascultă Viața”
Toni Bogdan, Președinte
6. Asociația Părinților și Profesorilor din Colegiul Economic „Dimitrie Cantemir” Suceava
Anca Iordache, Președinte
7. Asociația Părinților din Școala „Nicolae Popoviciu,, Beiuș, Bihor
Dumitru Straca, Vicepreședinte
8. Asociația de Părinți Colegiul Național „Samuil Vulcan”
Adrian Ciorna, Președinte
9. Comitetul Reprezentativ al Părinților din Școala Gimnazială Beba Veche, Timiș
Alina Vădeanu, Președinte
10. Asociația Părinților și Dascălilor „Porolissum”, Zalău
Prof. Aurelia Pavel
11. Școala „Sf. Martiri Brâncoveni”, Constanța
Gevat-Ismet Nejdjet, Director
12. Asociația Părinți pentru Ora de Religie
Eduard Dumitrache, Vicepreședinte
13. Asociația Perspective pentru Copiii Hipoacuzici din România
Katalin Gal

¹⁶ Art. 79(1) din legea Educației naționale nr. 1/2011.

14. Asociația „Koala - Reabilitare Auditiv Verbală”
Alice Popa
15. Asociația „Să auzim glasul mamei”
Luminița Deacu
16. Asociația „Glas Cristalin”
Mariana Tăune
17. Asociația „Speranța Sarei”
Camelia Popescu
18. Asociația Vreau să aud
Bianca Boață
19. Asociația „Auzi, Înțelege, Trăiești”
Mihaela Alexandru
20. Asociația PRO VITA București
Bogdan Stanciu, Președinte
21. Asociația Down Art Therapy
Radu Bogdan Buțu, Președinte
22. Asociația „Door to Home”
David Mariniuc, Director
23. Fundația „Cireșarii”
Ioan Pustan, Președinte
24. Asociația „Campionii Celești”, Cluj Napoca
Horea Turbuțan, Președinte
25. Asociația „Micul Beiușean”
Carmen Novac, Vicepreședinte
26. Asociația „Scut botoșănean”
Ionuț-Bogdan Cărăușu, Președinte